

Зегьметдин чкаяр жеда!

Дагъустанда кѳвачин къапарин производство артмишдай къетГен проект фикирдиз къачуна. Адан кархана, сифте нубатда, Махачкъалада, ахпа Каспийск, Буйнакск шегьерра эцигда. 6 миллиард манат инвестицияр желбуналди, 12 агъзур зегьметдин чкаяр яратмишзавай и проект алай вахтунда республикада лап кар алайди яз гьисабзава.

ШИШИ ДУЬНЬЯ

Ахтынская районная общественно-политическая газета

“НОВЫЙ МИР”

1928-йисалай акъатзава. №36 (8848), арбе. 7-сентябрь, 2022-йис.

Къимет 10 манат

12+

1-сентябрдиз, чирвилерин Юкъуз, РД-дин Къил Сергей Меликов Ахцегъ района хъана

Сифте нубатда ада вичин заместителар, РД-дин Гьукуматдин членарни галаз Луткунрин хуьре цийи школа ачухунин мярекатда иштиракна. Къейдин, и школа РФ-дин «Образование вилик тухун» госпрограмма уьмуьрдиз куьчуьрмишунин сергъятра аваз эцигна. Ана 400 ученикдин чка ава. Цийи школадин дарамат 5 корпусдикай ибарат я. Школада спортзал, пищеблок, актовый зал, библиотека, спортдин чух майдан ава. Гъар са класс вичик интерактивный доска, акустикадин система, куьруь фокусдин проектор, моноблок ва компьютер акатзавай келунин комплексдал тадаракламишнава.

Гъуьрметлу юлдашар, къе чна лишанлу вакъиада – вичихъ чарасуз тир вири кабинетар, агалкъзавай несилдиз чирвилер ва тербия гунин алай аямдин такъатар, классдилай къецепатан кѳвалах тухун патал къулай чкаярни галай 400 ученикдилай келиз жедай цийи школа ахъаюниз талуькъ мярекатда иштиракзава. Зун а кардихъ келвелай инанмиш я хъи, ихътин школа кардик акатуни жележегда райондин агъалийрихъ илимда, искусствода ва спортдин рекъе агалкъунар хъуниз къуьллуьгда, – лагъана РД-дин къил С.Меликова инал кѳватI хъанвайбурун вилик экъечIна рахуналди ва цийи школа эцигунин кѳвалахда иштиракай вирибуруз вичин патай риклин сидкъидай чухсагъул малумарна.

Региондин къили гъакин 1-сентябрдиз Дагъустанда чпе 1206 ученикдиз чка авай мадни цийи 3 школа ахъайзавайди къейдна. Гьукуматдин гъар жуьре программарин сергъятра аваз РД-да исътада 100 школадин, 50 далайни гъаф аялрин бахъайрин эцигунар кыле физва. Абурукай 74 объект алай йисуз ишлемишиз вахкудайвал я. Идалайни гъейри, цѳи республикадин 191 школада, гъа жергедай яз Ахцегъ райондин 3 школадин, 210 дарамат капиталныйдаказ ремонт хъувуна.

Гъуьгъуьнай Сергей Меликова муаллимризни чирвилерин Югъ мубаракна. Республикадин Къили къейд авурвал, муаллимри аялриз чи тарих ва культура кѳанарзава, абуруз чпин алакьунарни бажарагъар вилик тухуз куьмек гузва.

Зун келвелай а кардихъ инанмиш я хъи, муаллимрин куьмекдалди чи аялри алай аямдин

муракаб месэлайрай къил акъудда. Школа куьтягъна абур хайи республикадин хушбахт жележег патал чи вилик акъвазнавай месэлаяр лайихлудаказ гъялунив эгечIда. Куьн гъар са карда чи бубайрин ва чѳехи бубайрин баркаллу къазанмишунриз вафалу хъун чарасуз я. Къуй квехъ виридахъ чандин мягъкем сагъвал ва уьмуьрда еке агалкъунар хъурай, – лагъана С.Меликова.

Ахпа гаф «Ахцегъ район» МР-дин къил Осман Абдулкеримова къачуна. – Малум тирвал, образованиедиз ийизвай инвестицияр чи жележегдиз ийизвай инвестицияр яз гьисабзава. Чирвилер къачун патал аялриз тешкилнавай шартIарилай абурув ерилу образование агалкъун хейлин дережада аслу я. Лап са тѳимил вахт идалай вилик Луткунрин хуьруьн аялри школадин куьгъне дараматда, пуд сменада кѳелзавай. Къе лагъайтIа, ина цийи школа кардик акатнава. Гъам аялар ва гъамни муаллимар патал ина чарасуз тир вири шартIар яратмишнава.

Гъуьгъуьнай инал чкадин аялрин музыкадин ансамблир чпин алакьунар къалурна. Мярекат шадвилигъ гъалара яру лентI атIуналди куьтягъ хъана.

РД-дин Къил Сергей Меликов чи республикадин Минобрнаукадин регъбер Я.Бучаев, РД-дин Минстройдин Къил Артур Сулейманов, Республика рекъемрин жигъетдай вилик тухунин министр Юрий Гъамзатов, эцигунрин подрядчик ва школадин директор галаз школадин

цийиз акъайнавай дараматдиз килигна. Региондин регъберди цийи школа мадни къулайдиз туькѳуьрунихъ ракъурнавай са жерге теклифар гана. Ада гъаки и школадин муаллимрихъ ва техперсоналдихъ галазни суьгъбетна.

Дагъустандин Къил С.Меликова Луткунрин школада ислягъвилигъ тарс тухвана

Тарс ачухуналди, Дагъустандин регъберди кѳватI хъанвайбурун рикѳел исътада РФ-дин къушунри Донбасса женгинин махсус операция кыле тухузвайди, ана агъзурралди дагъустанвийри чпин намусдин буржи гъакъисагъвилелди тамамарзавайди, чун вири ислягъвал хуьн патал чалишмиш хуьн важиблу тирди рикѳел хкана. – Чи хайи чилел ислягъвал хуьн патал чна вирибуру алахъунар сад авун чарасуз я. Им чи къенин тарсунин асул фикир жезва, – лагъана Сергей Меликова.

Ада гъакин къейдна хъи, чѳехибурухъ галаз санал аялрини школадин уьмуьрда активвилелди иштирак авун чарасуз я. Аялрал са гъихътин ятIани фикирар илитIун герек туш, абуруз чпиз гъакъикъатдани бегенмиш тир крарал машгъул жедай мумкинвал гана кѳанда. Шаксуз, аялрини школада тайин къайдайрал, тарсарин расписаниедал амал авун чарасуз я. Абуруз кѳелдай заве

→2

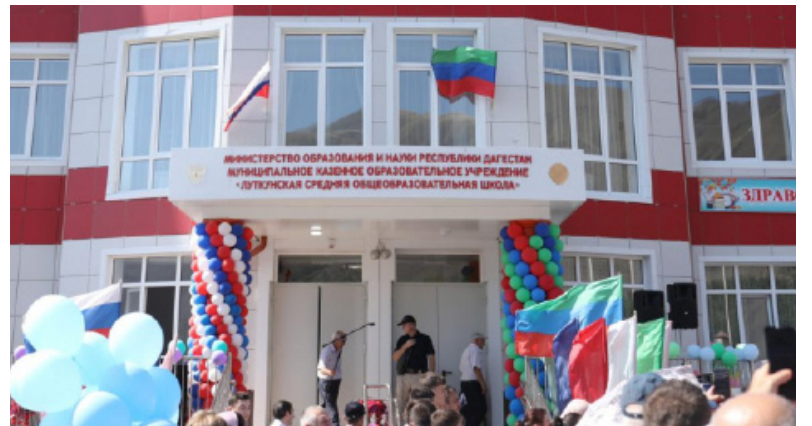
Чирвилерин югъ мубаракрай!

(Луткунрин школа ачухунин митингдал райондин къил О.М.Абдулкеримован тебрик)

Гъуьрметлу Сергей Алимович! Гъуьрметлу мугъманар, муаллимар, аялар ва абурун диде-бубаяр! Къе чи райондин тарихда лишанлу югъ я. Ина хътин вакъиа тахъана са шумуд 10 йисар тир. Хъсандиз малум кар я хъи, образованидин хилез ийизвай инвестицияр – им чи жележегдиз ийизвай инвестицияр я. Чна чи аялри дерин чирвилер къачун патал гъихътин шартIар яратмишайтIа, гъадалай образованидин ерини аслу жеда.

Лап са тѳимил вахт идалай вилик Луткунрин хуьруьн аялри вич гъеле яргъал тир 1928-йисуз эцигнавай, саки хаталу гъалдиз атанвай дараматда чирвилер къачузвай. Аялри пуд сменадин къайдада, хъуьтIуьз «буржуйка» пичерин куьмекдалди чимизавай классра кѳелзавай.

Амма къе луткунви аялрин вилик виче 400 ученик патал чка авай, тадаракламишнавай кабинетарни, библиотекани, спортдин ва актовый заларни, къулай столовийни галай цийи школади ракъларар ахъайнава. Ина гъам муаллимар ва гъамни аялар патал чарасуз вири шартIар яратмишнава. За квез и вакъиа риклин сидкъидай мубаракзава. И жуьредин цийи идараяр ачухуни чи республика яшайишдинни экономикадин рекъий агалкъунралди вилик физвайди къалурзава. Луткунрин хуьруьн цийи школа чир

вилер гунин пуд сменадин режим арадай акъудунин программадай физва.

Дуьшуьшдикай менфят къачуналди, аз цийи школа ахъаюнник чпин алахъунрин ва зегьметдин еке пай кутур уьлкведин руководстводиз, РД-дин Къил Сергей Алимович Меликоваз, Дагъустан Республикадин Гьукуматдин къил Абдулмуслим Муьгъуьдинович Абдулмуслимоваз, РД-дин образованидин министр Ягъя Гъамидович Бучаеваз, «Капитал» ООО-дин эцигунардай компаниядин регъберриз риклин сидкъидай чухсагъул малумариз кѳанзава.

Зун а кардихъ келвелай инанмиш я хъи, и школа жележегдани гъамиша лап хъсанбурун жергеда жеда. Адан педколлективди виликан йисара ина арадал атанвай хейлин хъсан адетар хуьда ва абур артухарда. Къуй куь школадин педколлективдихъ еке агалкъунар ва ученикрихъни дерин чирвилер къачунин карда къастунин кѳевивал хъурай!

Гъуьрметлу райондин педагогар, чи школайрин ученикар ва абурун диде-бубаяр! 1-сентябрь, чирвилерин Югъ, чаз вирибуруз багъа ва мукъва сувар я. Адалай чирвилерин алемдиз тухузвай къетГен рекъ башламиш жезва. Школада дерин чирвилер къачун уьмуьрда гъар

са касдихъ агалкъун хъунин бине я. Чун квевай школада дерин чирвилер къачуз хуьн патал келвелай чалишмиш жезва. Къе Луткуна цийи школа ахъайнава. Гъа са вахтунда чна Ахцегърин 1-нумрадин, Къакарин ва Пуругърин школарни капиталныйдаказ ремонтнава. Алай йисан эхирдалди чна района образованиедин мад къве идара ачухун фикирдиз къачуна.

Квез вирибуруз чирвилерин Югъ мубаракрай! Къуй алуькнавай кѳелдай цийи йис куьн патал бегъерлуди ва итижлуди хъурай!

...Сергей Меликов – Ахцегь районда

1 ←

денийра гаджетар ишлемишдай ихтиярни авач.

Аялрин майилвилер гевесламишунин месэладал актывуналди, республикадин регьберди факультативный ва кружокрин кваллах аялрихь галаз гекьигна тешкилун теклифна. Цийиз ахъайнавай школадихь лагьайтла,

стводин регьбердиз чухсагьул малумарна.

– Виридалайни вилик чна мискИндин минара чкИунин хаталувал алудна кIанда, ахпа тарихдин и памятник арадал хкун патал махсус компаниядин пешекарриз теклифда, – лагьана региондин кьили. Къейдин, Кьиблепатан Дагъустандин культурый архитектурадин чешне тир

еришри и комплекс тайинарнавай вахтунда ишлемишиз вахкуз хьун шаклувилик кутазва. Гьавилай Сергей Меликова и месэла гьалун вичин гьар йикъан дикъетдик кутунва. Ада мукьвал-мукьвал эцигунрал кIвалахар физвай гьал чирзава. Ахцегь райондиз атай вахтунда ада гьам заказчидин ва гьамни подрядчидин векилрихь галаз суьгьбетарна ва и эцигунар жезмай кьван фад куьтгьарун патал са жерге цийи тапшуругьар гана.

Идалай кьулукь региондин кьил СтIал Сулейманан тIварунихь галай 1-нумрадин АСОШ-диз фена ва Цуругьрин хуьрун юкьван школа капитальныйдаказ ремонтзавай гьалдихь галаз таниш хьана. 1-нумрадин АСОШ 30-йисалайни вилик эцигнавайди я. Ана са сменада 720 аялдивай кIелиз жеда. Амма алай вахтунда ина 760 аялди кIелзава. Алай йисуз вичикай суьгьбет физвай школани республикадин маса саки 200 школадихь галаз санал капитальныйдаказ ремонт авунин президентдин программиди акатнава. Бюджетдин пулдин такьатрин гьисабдай и школада кьав дегишнава ва гьакI кьенепатан ремонтдин кIвалахар тамамарнава.

Кьиле тухванвай кIвалахрихь галаз таниш хьайдалай кьулукь РД-дин кьил С.Меликова электропроводка авай гьалдиз, патав гвай чил кьулайдиз туькIуьруниз ва школа террориствилер гьерекаррикай хуьниз талукь яз са жерге теклифар гана. Жавабдар ксарал лап куьруь вахтара кимвилер арадай ахкьудун тапшурмишна. Школадин классра Сергей Меликова ученикрихь галазни суьгьбетарна. Ахцегьрин хуьре аялриз ерилу образование гун патал шартIар тешкилунин рекъай абурухь авай фикирриз итиж авуна. И юкьуз вичел региондин регьберди кьил ЧIугур Цуругьрин хуьрун юкьван школадани са корпусда ремонтдин кIвалахар тухузва. Ина кьав цийи хьийизва. Электропроводка дегишзава. Гьам кьенепатай ва гьамни кьецепатай цлар кьайдадиз хкизва ва икI мад. Ина саки 90 процент кIвалахар тамамарнава. Пешекаррин фикирдалди, школадин муькуь корпус кьайдадиз хкиз тежедай гьалда ава. Гьавилай Республикадин Кьил С.Меликова жавабдар органириз и хуьре кIелдай цийи корпус эцигуниз талукь яз теклифар гьазурун тапшурмишна.

Чкайрал фейидалай кьулукь Дагъустандин Кьили Ахцегь райондин руководстводихь галаз совещание кьиле тухвана. Анал ада яшайишдин идарайрин эцигунар ва абур ремонт авун тешкилдайла бязи кимвилериз рехь гунай

вилик тухун» госпрограммадин сергьятра аваз башламишай 1500 кас гьакьдай спортдин гзаф хилерин комплексдин эцигунрихь галазни таниш хьана. И объект

и кар патал чарасуз тир вири шартIарни тадаракар ава. Идалайни гьейри, С.Меликова аялар гьуьлел ва я алачухарни гваз дагьлариз тухун тешкилунин мумкинвилелни дикъет желбна. Чпин нубатда, школьникри республикадин Кьилиз рикIин сидкидай чугьсагьул лагьана ва ада гайи цийи теклифар хушвилелди кьабулна.

Хуьруьгрин хуьре авай Жуьмя мискИндин минара цийикIа туькIуьр хьийида

1-сентябрдиз Ахцегь районда рабочий мугьманвиле хьайи вахтунда Дагъустандин Кьил Сергей Меликов Хуьруьгрин хуьре авай Жуьмя мискИндин минарадин килигна. Вичин кьакьанвал 22 метрдин барабар тир и минара

1637-1638-йисара чкадин диндин ва общественный деятель Баба Нуруллагьан пулдин такьатралди эцигайди я. 1966-йисуз хьайи зурба залзаладила кьулукь мискИндин минарадин цлара хьиткберар арадал атана, абур кьвердавай еке жезва.

Инал Республикадин культуран ирс хуьнин рекъай Агентствонин регьбер Махач Мусаева малумаривал, алай йисуз чпин идаради кьиле тухвай экспертизди кьалуривал, и хуьруьн мискИндин минарадин цла арадал атанвай хьиткбер зур йисан вахтунда яргьивилихь метрни зуран ва гьаркьувилихьни, юкьван гьисабдалди, са сантиметрдин еке хьанва. Алай вахтунда Хуьруьгрин мискИн хаталу гьалда авайди яз гьисабна, аниз инсанар ракуьрзава. Ада и объект энгел тавуна кьайдадиз хкун чарасуз тирди кьейдна. Сергей Меликова бегьерлудаказ кIвалахунай ва арадал хкунин серенжемар гьазуруниз куьмек гунай Агент-

2022-йисан эхирдалди ишлемишиз вахкун планламишнавай. Амма эцигунрин ва кьенепатан кIвалахар кьиле тухунин зайиф

муниципальный кьуллугьчийриз замечанияр авуна ва арадал атанвай гьалар энгел тавуна туькIуьр хуьрун патал тапшуругьар гана.

ТАРИХДИН ИМАРАТАР ХУЬН

Ахцегьрин кьеле туькIуьр хьийида

Сентябрдин эвелра Дагъустандин Кьил Сергей Меликова федеральный метлебдин культуран ирсинин объект тир Ахцегьрин машгьур кьеле хуьнин месэладай махсус совещание кьиле тухвана. Ам башламишдалди региондин регьберди вичи кьеле кIвачел ахкьулдунин чарасузилел гегьенш общественностдин фикир желб авур ва талукь тир теклиф гваз экъечIай РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Имам Яралиеваз чухсагьул ла-

Агентствонин руководитель Махач Мусаева кIватI хьанвайбуруз культуран ирсинин объект авай гьалдикай, ам хуьнин кьайдадикай ва алай аямдин шартIара ам ишлемишунин мумкинвилеикай малумат гана. Докладчиди кьейд авурвал, культуран ирсинин объект хуьн патал виридалайни хьсан шартI ам активвилелди кардик хуьн я. Адан гафаралди, вичин саки 200 йисан тарихдин девирда Ахцегьрин кьеледи важиблу военный объект, округдин администрация, дустагь,

гьана. Сергей Меликова кьейдна хьи, туриствилер жигьирри культуран объектрин тарихдин кьимет терг авуниз рехь гана виже кьведач. Эгер абуру халкь гележегда илимдин, культуранин ва руьгьдин рекъай вилик финин бине, гележегдин несилар патал адан кьимет хуьз куьмекзавагIа, анжах и дуьшуьшда ихьтин имаратар туристар патал килигиз лайихлу чкаяр яз ишлемишиз жеда. «Ахцегьрин кьеле, Хуьруьгрин хуьре авай Жуьмя мискИндин минара ва культуран ирсинин хейлин маса объектар сифте нубатда илимдин кIвалах патал бине хуьн лазим я», – кьейдна Сергей Меликова.

Совещанидал рахай Дагъустандин культуран ирс хуьнин рекъай

образованидин идара, производствонин цехар яз кьуллугьна. Ам садрани буш яз амуькьзава, активвилелди ишлемишзавай ва «яшамиз жезвай». Гьа са вахтунда имаратдин сергьятра ам чукIуниз таьсирзавай кIвалах кьилиз акьудун кьадагьа авунва.

Инал кьейд авурвал, памятник хуьн патал намуслу инвестор желб авунин гереквал ава. Ада проектдай реставрациядин кIвалахар кьилиз акьуддай, талукь тир органрин гуьзчивилик кваз тарихдин и памятник алай аямдин шартIара ишлемишун патал гьазурдай. Эхирдай Сергей Меликова лагьайвал, и месэлади галай-галайвилерин гьерекартар истемишда. Ам чи дикъетдин юкьва жеда.

СПОРТ

Дуьньядин чемпиондихь галаз гуьруьш

Ахцегь райондин кьил Осман Абдулкеримов 2022-йисан дуьньядин кIевенкIевечивал патал гьалибчидихь (азадиз кьуршахар кьунай U-20), Ахцегьрин хуьруьн агьали Жабраил Гьажиевахь галаз гуьруьшмиш хьана. Гуьруьшда гьакI райондин депутатрин Собранидин председатель Абдулкерим Палчаева ва райондин кьилин заместитель Вадим Агьасиева иштиракна. Жабраилаз нубатдин гьалибвал мубарак авуналди, райондин кьили кьейд авурвал, муниципалитетдин агьалийри адан агалкьунрал дамахзава ва гьамиша адахь рикI

кузва. Идалайни гьейри, ада а кардихь инанмишвал кьалурна хьи, Жабраилан кардиз вафалувили ва пешекарвили гележегдани Ахцегь райондин агалкьзавай несилдин сагьлам уьмуьр арадал гьуьниз куьмекда.

Гуьруьшдин вахтунда адан иштиракчийри спортдикай, муниципалитетдин агалкьунрикай, кьенин юкьуз жегьилрихь авай итижрикай суьгьбетна. Гуьруьшдин эхирдай Осман Абдулкеримова спортсмендин Чухсагьулдин чар ва райондин администрациядин патай пишкеш вахкана.

«ЛЕЗГИНКА» НИН КЪУЪЛ Я?!

1. Лезгийри «Лезгинкадал» кьуълзавачирни?

(кьилдин ксарин фагъумсуз тестикъарунрикай ва абур инкар авуникай)

«Лезгинка»... Урус чIалал рахазвай инсанрин алемда и га-фунихъ галаз таниш тушир ксар тIимил жагъида. Къуй гзафбурун кьил хореографиядин ва этно-логиядин кьетIенвилерай акъат-навач, амма абурукай гьар садан зегинда тамашиз хуш, дирибаш кьуълунин экуъ къамат ава. Ада руьгъ, гуьрчегвал ва кавказдин культурадин вичиз хас лишанар саднава. Гьеле 19-асирдин юк-вара и кьуълунин вири Россиядин империяда гегьенш машгъурвал къачуна. Гьа и девирдал Кав-каздихъ галаз адан мукъвал та-нишвал, региондин чилер адан кьурулушдик кутун, гьакIни гзаф йисарин Кавказдин даявдин кьиз-гьин вахт гьалтзавай эхир.

Гьайиф хьи, и кьуълунин кьетIенвиле, адан тарихдин, гьа жергедай яз тIвар арадал атуни-н, семантикадин дерин ахтармиш-у-нар лап тIимил ава. ««Лезгинка» нин кьуъл я? ТIварцIин этимио-логия, кьуъл арадал ату-н ва адан хореографиядин тIебиат» кьил гана (Антропологиядин вестник 47(3):155-168 2019-йис) Ильгьам Гьажимурадова кхьенвай макъа-лада «Лезгинкадин» тIебиатдин, адан тарихдин ва ада тунвай ли-шандин коддин гьавурда тунин алахъун ава. Ам надир ва махсус кIвалахрикай сад я. Авторди гьахълуаказ а кар кьейдзава хьи, уруз чIалан и гаф арадал ату-н (Кавказдин халкьари чпин кьу-лериз гьар жуьре тIварар гузва) Кьиблепатан Дагъустандихъ, тай-индаказ лагъайтIа – лезгийрин эт-нокультурадихъ галаз алакьалу я.

Гьажимурадов вичин макъала-да Кавказдин халкьарин кьулер ахтармишзавай искусствове-дениедин доктор, Адыгеядин госуниверситетдин музыкадин теориядин, тарихдин ва музы-кадин тербиядин методикадин кафедрадин профессор Анна Соколовадин фикиррал бинела-миш жезва. Кьилди къачуртIа, «Циркумпонтийский лезгинка» кьил алаз кхьенвай адан макъа-лада кьейдзавайвал, ««Лезгинка» арадал атуни-н чIехи пай къисаяр лезгийрин фольклордихъ галаз алакьалу я». Идалайни гьейри, Соколовади халкьдин «Шарвили» эпосда «Лезгинка» арадал атуни-кай кхьизва.

Гила «Лезгинкадиз» гузвай энциклопедиядин тестикъарунриз килигин. Месела советрин чIехи энциклопедияди агъадихъ галай баян гузва: ««Лезгинка» лезги халкьдин (Дагъустан АССР) кьуъл я. Ам вири Кавказ тирвал чIанва». Британиядин тIвар-ван авай энциклопедия: ««Лезгинка» Кавказдин лезги халкьди ара-дал гьанвай халкьдин кьуъл я».

И кьуълунин тIвар арадал атуни-н маса логика фикирдиз гьун четин я. ГьикI лагъайтIа, Россиядин тамашачидиз ам сифте яз лезгий-рихъ аваз акуна ва и кьуълунин талукъ тир тIварни гана. Гележе-да лагъайтIа, и тIвар Кавказдин дибдин халкьарин кьуълери-з ухшамиш еке дестедиз гана.

ЯтIани малуматрин тамам азадвиле и фикирдин ачухви-лин алай девирда кьилдин авторри аламатдин ва фагъумсуз фикир лугъуза, гуя лезгийри «Лезгин-кадал» кьуълзавачир. Кьилди къачуртIа, ихътин «фикир» «ТВ БРИКС»-дин халкьарин арадин медиасетдин «Кьулерин чIал» программадин 11-выпуск яратми-шайбуру малумарна. Ам идалай вилик компаниядин официал-ный сайтда, гьакIни Youtube ва Rutube тIварар алай адан каналра тунвай. Видеодин 30-секундда передача тухузвай Александр Ко-нонова лугъуза: «...Кье заз куьн «Лезгинкадихъ» галаз танишариз кIанзава. И кьуълуникай гьар

садрани кьуъл авурди туш» тести-къарун эсиллагъ гьакьикъатдив къазвач. Им, месела, «Урусри са-драни «Калинкадал» ва я «Бары-нядал» кьуъл авурди туш», «Чехри са сефердани «Полькадал» кьуъл авурди туш», «Полякри са сефер-дани «Мазуркадал» кьуъл авурди туш» гафарив гекьигиз жеда.

Бахтунай хьиз, лезгийрин федеральный милли культурадин автономияди «ТВ БРИКС»-дин генеральный директор Жанна Толстиковадин тIварунал офици-альный арза кхьейдалай кьулухъ кьейднавай макъала гьам меди-асетдин официальный сайтди-лай ва гьамни адан амай вири интернет-ресурсилай алудна. Идахъ галаз санал багъишламиш авунни тIалабна. «ТВ БРИКС»-дин руководстводи гележегда тапан малумат чкIунин вилик пад кьуналди, камаллувал ва пешекар-вал кьалурна. Акси дуьшуьшда им лезги халкьдин культурадин ирсинал хьен вегин жедай.

садаз ван хьанва. Амма гзафбуруз чидач хьи, лезгийри – Дагъустан-дин Кьиблепата яшамиш жезвай халкьди – «Лезгинкадал» садрани кьуъл авурди туш...» Гьуьжет алай ихътин тестикъаруниз жаваб яз ада са чешмедални бинеламиш тахъана гьавурда тунвач.

Ихътин тезисдин фагъумсуз-вилеиз, гьайиф хьи, передача ярат-мишайбуру фикир гана. Гьатта «Лезгинка» тIвар гьикI ятIани кьуълунин дуьшуьшдай ганвайди ва ам лезгийрихъ галаз алакьалу туширди гьисаб къуртIа, бес ву-чиз кьилди къачунвай Кавказдин халкьди вирибурулай тафаватлу яз «Лезгинкадал» кьуълна? «Лез-гинка» и ва я маса жуьреда Кав-каздин вири маса халкьарихъ ава эхир. «Лезгийри «Лезгинкадал»

Умуд кутаз жеда хьи, Рос-сиядин халкьарин культурадин ирсинихъ галаз алакьалу ихътин жуьредин гьавурда авачир кьун-дармайрин арзайрин кьадар геле-жегда кьвердавай тIимил жеда. И хиле авай гьалар хейлин хьсанару-низ «О нематериальном этнокуль-турном достоянии Российской Федерации» тIвар алай Федераль-ный закон къабулуни таьсирда. Гьа са вахтунда «рагъэкьечIдай патан» культурадин еке таьсирдик акатнавай чи халкьдин адетрин, гьакьикъи хореографиядин ва музыкадин искусство чирунин, кIвачел ахкъулдунин ва машгъур авунин рекъай гележегдин кIвалах киле тухунихъ акьалтIай чIехи метлеб ава.

ЖУРНАЛИСТДИН КЪЕЙДЕР

СССР-дилаь СНГ-дал

Нариман ГЪАЖИЕВ,
РФ-дин журналистрин
Союздин член,
зегметдин ветеран

Алай йисан декабрдиз, вич кье аматIани, вири рос-сиявийрин ва гьакI кье адан къваларив гвай суверенный (аслу тушир) уьлквейрин сад тир ватан яз хьайи СССР-дин 100 йис тамам жезва. Кагъулвал аватIани ва официальный властди и вакъиа кьейд тавуртIани, прессада тарих-дин и гьакьикъатдикай ихтилатар, рикIел хкунар яваш-яваш пайда жезва. Гьеле гьар россиявидиз «СССР-дин виш йис» кьейдза-вай памятный (рикIел хкунин) медаль теклифиз ва я пишкешиз гьазур хьанва. Тарих михьиз зи-гьиндайни кваз акъудна тергиз кIанзавай шартIара им пис кар жедачир. Къенин несилриз-же-гьилриз, гьакI школьникриз СССР вич вуч лагъай гаф ятIа, ам гьикI расшифроватзава тIа (кIелзава тIа) бажагъат чиди. Гьич тахъайтIа гзафбуруз. Гьеле ам гьинай, гьикI арадал атайди ятIа, адан тарих чир тахъуникай чун рахазвач.

Вишни вад йис идалай вилик пачагъдин Россияда инкIилаб гьалиб хьана рабочийринни (фя-лейрин) лежберрин цийи уьлкве – РСФСР арадал къезва (Рос-сийская Советская Федеративная Социалистическая Республика). СССР уьлкведин кьурулуш яз ре-волюция хьайи вад йисалай ахпа арадал къезва. ГьикI лагъайтIа, Россиядин пачагъдин империядик квай кьерехда авай – Западдин, Кавказдин, Средний Азиядин халкьарин милли уьлквейра ре-волюционный гьерекатар-гьуь-жетар, дявээр давам жезмай, иллаки Западдихъ – Украинада белогвардейчийринни анархи-стрин, Кавказда мусаватистрин (Азербайджан), дашнакрин (Ар-мения) – (чкадин контрреволю-ционный кьуватар-партия), эсер-ринни меньшевикрин (Грузия), басмачрин (ярмучух феодальный реакциядин кьуватар) Средний Азия, бандитринни буржуазно-реакционный кьуватрин партий-ри ва маса гьахътин тешкилатри Россиядин революция (инкIилаб) къабулзавач, чпин майданра адан идея, нетижа, кесиб кентчи халкьдин алахъунар тергиз ва ба-мишариз кьати женгера гьатзава.

СССР тIимилбурулай баш-ламиш жезва. Сифте адак кьуд союзный республика акатзава – РСФСР (Россия), УССР (Укра-ина), БССР (Белоруссия), ЗСФСР (Азербайджан, Армения, Грузия). Гуьгъуьнин йисара узбекар, тур-кменар (1926-йис), ахпа азиатский амай халкьар (тажикар, кьиргиз-зар, къазахар) кьилдин союзный республикаяр хьана СССР-дик экечIзава. Анра вирина, гьел-бетда, Россиядин куьмек галаз, халкьдин гьукум гьалиб жезва. Ватандин ЧIехи дяведилай вилик йисара (1938-1940) румынрин гьийлай акъатна Молдавия, немсе-рин миллетчийрин таьсирдикай хктай Прибалтикадин (Литва, Латвия, Эстония) пуд республи-кани СССР-дик ахкатзава.

Тарихдин хейлин гьалатIар гила малум жезва. Гьа дяведин вири йисара Прибалтикадин халкьарин миллетбазвилин (фа-шизмдин) руьгъ санизни фенва-чир. Советрин девирдани винелай шир янавайтIани, къенин девир-дани гьа фашизмдиз вафалувал, Россиядиз авай адават мадни кьизгьин я. Гьа икI, Украинадин миллетчивилин, бендеровчий-рин, Галичинадин лишанриз ва

амалриз Советрин лидерар вилер мичIна (акьална) килигиз хьана. Тарихдин гьалатIар дуьз хьувун гьич регьят кар туш.

Арадал яваш-яваш атайвал, гьа чIуру крар, шулугъарни га-лаз, СССР садлагъана са юкьуз чкIанвач. Ам дявээр, ягъунар галаз чуькурзава. Государстводин фундаментдин къванер яваш-яваш виликамаз акъудиз башла-мишзава. СССР чкIайди 1991-йис яз гьисабзава тIани, ам чуькурун гьеле Горбачев власта амаз баш-ламиш хьанва. Кьил кутурбуру прибалтар я. Батмиш жезвай ги-мидай кьифер катдайвал, сифте каттайбуру гьабур хьана. 1988-йисуз и пуд республика чпин арада мес-лят хьана СССР-дин Верховный Советдин нубатдин сессиядал ачухдиз дипломатический демарш (акун алаз аксивал) малумарна чеб СССР-дикай хкечIзавайди хабар гузва. Абуру махсус деклараци-яр къабулна суверенный (аслу тушир) чпин кьилдин уьлквейр лишанламишзава. Амма ахътин гьерекатралди и миллетривай СССР чуькуриз хьанач. Гьакь-икъатда ам чуькурлайди РСФСР вич я. Государствообразующий, виридалайни чIехи, къваларив амай миллетрин республикаяр кIватIнавай республика яз ада вичи вичин суверенитет (аслу туширвал) малумарзава – никай ва я нилай аслу туширвал ятIа чиз-вач – амай республикаяр вичикай гьарнихъ катарзава.

Мумкин я, бязибуру и кар гуьзетни ийизвай, абуруз къа-лурай и рехъ бегенмишни хьа-на. Кавказдин республикайра миллетчи лидерар пайда жезва, чпин суверенитетар малумарна пуд цийи уьлкве арадал къезва – Азербайджан, (Муталибов), Грузия (Гамсахурдия), Армения (Тер-Петросян). Гуьзетзавайвал, абуруз Россиядик са кIусни хушни авач, гьадакай яргъа жез алахънава, чеб цуьк акъудна-вай цийи, аслу тушир, вири буьлвеледи авай уьлквейр жеда лугъуз эйфорияда авай. Средний Азиядин республикайрани гьа ихътин гьерекатар-гьалар арадал къезва, гьа инрани виридахъ чеб кьилди хьайила вири крар кьулай жеда лугъудай фикиррин есирда аваз хвешивилера авай. Амма лап фад килер чкадал хтана чеб эхкъечIиз тежедай дерин фузариз аватнавайдан гьавурда акъазва. Гьа Россияда хьиз тарашунар, къаьудунар, чуьнуьхар инрани гегьеншдиз чкIизва. Приватиза-ция, олигархар, цийи буржуар вирина лап фад пайда жезва.

Гьа са вахтунда цийи уь-лквейрин килера авай лидерар лап фад текдиз, куьмек галачиз яшамиш хьун четин кар тирдан гьавурда акъазва. Абуру санал кIватI хьийидай са жуьредин си-стема (тешкилат) гьерек тир. Гьа икI СНГ арадал къезва (Содру-жество независимых государств). Ам СССР-дикай гзаф яргъа я. В.Ленинан гафаралди лагъайтIа, кам вилик, кье кам кьулухъ хьана («Шаг вперед – два шага назад»). СССР – Советрин Союз сих са уьлкве тиртIа, СНГ аник квай уьлквейр сад садалай аслу тушир, садни садаз са рекъайни мажбур тушир, гьардахъ вичин сергъятар, политика, идеология, къушунар ва амай государстводин атрибутар лишанар авай уьлквейр я. Анжах экономика вирина буржуазный (рынокдинди), къара жемат гьат-навай гьал вирина ухшамишди хьанвай.

(КъатI ама)

Дагъустандиз – цийи машина

Дагъустанди школяр патал тайинарнавай 55 автобус ва тади куьмекдин 21 автомобиль къачуна. Идан гьакьиндай экономика вилик тухунин дурумлу-вал таьминарунин рекъай Оперштабдин заседанидин вахтунда РД-дин 1-вице-премьер Руслан Алиева хабар гана. РФ-дин Президентдин тапшуругъдалди тади куьмекдин автомобилар маса къачун патал 6 миллиард манат чара авунва, лагъана Алиева. Ада алава хьувурвал, республикади тади куьмекдин 21 машин къачуна. Абуру муниципалитетрин гьакьикъи игътияжар, агъалийрин кьадар гьисаба кьуналди, абурун арада пайда.

«Идахъ галаз санал винидихъ кьейднавай тап-шуругъдин бинедаллаз Дагъустанди школяр патал

тайинарнавай 55 автобус къачуна. За а кардал фикир желбзава хьи, Дагъустандин вири пипIера авай аялри хьсан шартIара ерилу образование къачун лазим я», – кьейдна Алиева.

Аскердин тIвар эбеди авуна

Дагъустан Республикадин Мегъарамдхуьруьн райондин Гъепсегърин хуьре Жуьрэтлувилин ордендин сагъиб Росгвардиядин Махачкъаладин соединениедин жергедин аскер, вич аскервилин буржи тамамардайла игитвилелди телеф хъайи Дасим Муслимован къамат эбеди авунин рекъай серенжем кыле

фена. Адан тIварунихъ хуьре авай куьче янава. Серенжемда телеф хъанвайдан мукъва-кылийри, кьуллугъдин юлдаши, чкадин администрациядин, военный комиссариатдин векилри ва хуьруьнэгълийри иштиракна. Командованиедин ва вири личный составдин тIварунихъай телеф хъанвай аскердин мукъва-

кылийриз соединениедин офицер, майор Евгений Ставьяненко-ди башсагълугъвал гана. «Дасим куьруь, амма лайихлу уьмуьр яшамыш хъана. Ам кье чи патав гвач лагъана чна гзаф гъайиф чIугвазва. Ам гъамиша юлдашрин куьмекдиз кьез гъазур намуслу инсан ва умудлу дуст тир. Чна вирибуру адал дамахзава. Гъикъван вахт алатайтIани, чна адан игитвал ва адан тIвар рикIелай ракъурдач», – лагъана офицерди. Телефон хъанвайдан мукъва-кылийри игитдин тIвар эбеди авуниз талукъ кьарар кьабулунай муниципальный райондин руководстводиз чухсагъул лагъана. Серенжем мемориальный кьулунив цуквер эцигуналди бегъем хъана. Идалай кьулухъ, кIватI хъанвайбуру телеф хъанвайди са декъикъада кисна акъвазуналди рикIел хъана.

РикIел хкин, Дасим Муслимова 2019-йисалай къайдаяр хуьдай кьушунра кьуллугъзавай. Ам 2022-йисан февралдиз женгинин везифа тамамарзавайла телеф хъана. Россиядин Федерациядин Президентдин Указдалди махсус военный серенжем кылиз акъудзавай вахтунда жуьрэтлувал ва игитвал кьалурунай жергедин аскер Дасим Муслимов телеф хъайидалай кьулухъ Жуьрэтлувилин ордендиз лайихлу хъана.

АЛЛАГЪЯР АБДУЛГЪАЛИМОВАН – 80 ЙИС

Муаллим ва шаир

Эсил Ахцегъ райондин Мичегърин хуьрай тир Аллагъяр Дашдемирович Абдулгалимов кьисметди Мегъарамдхуьруьн райондин Хутун-Къазмайрин хуьруьз акъудна.

Ада Тагъирхуьруьн-Къазмайрин юкьван школа, ДГУ-дин филологиядин факультет

акъалтIарна. Советрин Армиядин жергеяра кьуллугъна. Хтана, Каспийскдин “Дагдизель” заводда, гуьгъуьнлай Тагъирхуьруьн-Къазмайрин аялрин кIвале тербиячивиле, 1976-йисалай иннихъ саки кьенин йикъаралди Хутун-Къазмайрин юкьван школада муаллимвиле кIвалахна.

Адан эсерар “Жегъилрин сесер” (1983), “Къизилгуьлрин мани” (1986) умуми кIватIалриз акъатна. Вичин хсуси эсеррин “Вацран эквер”, “Зарлу гъетер”, “Умудлу сегъер”, “Ялавлу рикIер” ктабар кIелдайбурув агакъарна.

2015-йисуз ам РФ-дин писателрин Союздин членвиле кьабулна. Аллагъяр Абдулгалимова, бубайрин ватан тир Ахцегъални Мичегъал ашукъ касди, анра жезвай саки вири мярекатра иштиракзава. Чна юбилярдиз ва адан мукъва-кылийриз агакънавай дережаар мубаракзава.

Аллагъяр АБДУЛГЪАЛИМОВ

ЖЕГЪИЛВАЛ

Жегъилвиллиз хас я вири хесетар, Гъам шадвилер, гъам кIанивал, гуьжетар. Яш хъайила, рикIел хкиз ацукъда, Гъаки хъанай жал?! ТIуб сара къаз амуькъда.

Эхъ, гъаки хъанай, кьул чIугвада дустуни, Серт балкIандин кIула авай вахтунин... Вахтар кьведа кихлигъда чун жегъилриз, Тикрарзавай гелер чун фей жигъиррин.

РикIеллама: февралдин варз аяз гвай,

Тарцин хилер жакъ-жакъ ийиз рахазвай. Рушни гада бейхабар тир... ахвар тир, Заз акурди а жегъилрин гатфар тир.

Дар-дарискъал тек инсан фир муькъвел са Акъазнавай: алкIана сив сивел са. Гъинва аяз? Теменрава чимивал, Бес им тушни уьмуьрда са жегъилвал?!

Тлебиатни муьтIуьгъ хъанвай гъиссериз! Йигин вацIни есирдавай сирерин. Муькъуьн кыле акъвазнавай инсанар, ЧIуриз такIанз жегъилвиллин лишанар...

КЪУДАР

Хкаж жезва лацу лифер – Лезги чилин авазар. Ачух жезва къизилгуьллер – Руьгъдин гегъенш дарвазар...

Куьдуръ ядай балкIан хъиз, Валлагъ, вунни тупал я. Аки жемир вун такIан хъиз, Къадим хъанвач, тупIал я...

Пур янавай балкIан хъиз,

Вилералла чешмегар. Тахтунава аслан хъиз, Гъилий чIугваз теспягъар...

Лезги мани, лезги аваз, Ракъин нур хъиз чукIурай. Мел-межлисра хъуьрез, кьугъваз, Гъиссер гуьл хъиз куькIуьрай.

Ингъе хуьре мехъер ава: Ван алахъна зуьрнейрал. Далдамди хар кьуриз цава, Ша лугъуза сегънейрал.

ТЕБРИК

Дуьньядавай хъсанвилер, КIанзава чаз вахъ хъана. Вун кьекъезвай рекъерани Даим цукъни рагъ хъана.

И гатфарин гуьзел юкьуз,

Теспача я архаяр. Ваз тебрикиз, сагълугъ лугъуз, Дуьзмишнава суфраар.

Къуй ви уьмуьр демина хъуй, Хзанрин вун килеваз. Виш йисара кефина хъуй, Такабур кыл винаваз.

ЛЕЗГИ ЧIАЛ

Зи лезги ЧIал, Зи лув я вун гъиссерин! Зи лезги чIал, Зи сув я вун цукъверин!

Вун сирдаш я, Эхъ, юлдаш я сирерин! Зи дерт-гъам я, Зи илгъам я... Чад хъиз къизмиш рикIерин!..!

Внимание, вакансия!

В редакцию Ахтынской районной газеты «Цийи дуьнья» (Новый мир) требуется корреспондент.

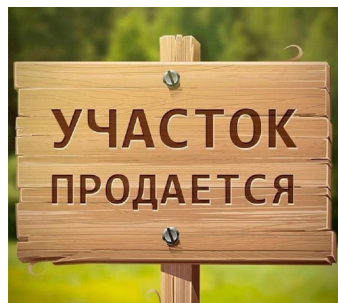
Если вы ответственный, энергичный, коммуникабельный человек с высшим образованием и знанием родного языка, то,

ПРИГЛАШАЕМ НА РАБОТУ

возможно, это ваш шанс проявить себя и найти интересную творческую работу в дружном коллективе на благо родного края.

По всем интересующим вопросам обращаться по телефону: 8 988 654 59 49.

Объявление!

Продается земельный участок площадью 1500 квадратных метров в районе «Кал». Отличное место для строительства жилого дома и ведения подсобного хозяйства: есть вода, дорога, «зеленка», доступ к электричеству и природному газу. Цена договорная, обращаться по телефону: 8-988-654-59-49.

Обелиск къайдадиз хкана

РД-дин экономикадин Министерстводи чкадин инициативайрин тереф хуьнин программа кылиз акъудунин сергъятра аваз Хинерин хуьре Ватандин ЧIехи дяведа телеф хъайи аскерриз эцигнавай обелиск ремонтна бегъемарна. Монументдив фидай 155 кларцIин гуарар тукIуьрнава.

ООО «Газпром межрегионгаз Махачкала» напоминает

В связи с предстоящим началом отопительного сезона 2022-2023гг. поставщик газа в Дагестане напоминает о необходимости проведения каждым абонентом расчетов за потребленный природный газ.

Потребителям, имеющим задолженность, необходимо срочно погасить её. Неоплата или неполная оплата потребленного газа в течение двух месяцев является основанием для приостановления газоснабжения.

Сегодня удобно и просто заплатить за газ без комиссии и очередей можно в «Личном кабинете абонента» на сайте www.mkala-mrg.ru или скачав мобильную версию «Мой ГАЗ» на свой смартфон. В приложении «МойГАЗ» отражается история ваших платежей и накопленный долг.

ТЫ ВОВРЕМЯ ПЛАТИШЬ ЗА ГАЗ?

Цийи дуьнья

(Новый мир)

Учредитель:

Администрация
Ахтынского района
Республики Дагестан
Главный редактор
Д.Ш.ШЕРИФАЛИЕВ

Газета перерегистрирована Управлением федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РД 22 января 2019 г. Регистрационный номер ПИ № ТУ 05-00401.

Позиция редакции может не совпадать с точкой зрения авторов, которые несут ответственность за достоверность и объективность предоставленных для публикации материалов. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. При перепечатке ссылка на «Новый мир» обязательна.

Адрес редакции и издателя:
368730, РД, Ахтынский район,
с. Ахты, ул.Герейханова, д.33.

Телефон главного редактора
8(988)-654-59-49

Электронная почта газеты:
newworld1928@mail.ru

ИНДЕКС 63312

Газета «Новый мир» отпечатана в ООО «Типография-М» по адресу: г.Дербент, ул.С.Курбанова, 25. Электронная версия газеты на сайте www.akhty.ru

По вопросам качества печати обращаться в типографию ООО «Типография-М»

Время подписания в печать по графику 14.00. Подписано в печать 14:00

Газета выходит 52 раза в год.

Тираж 1500 экз.

Заказ №